

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLIĞI: KENYA VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

SCHOOL COUNSELING: THE CASE OF KENYA AND TURKEY

Ebru ÇANAKÇI UĞUR¹

Başvuru Tarihi: 29.03.2023 Yayına Kabul Tarihi: 24.03.2024 DOI: 10.21764/maeuefd.1271972

(Derleme Makalesi)

Özet: Psikolojik danışma mesleğinin alt uzmanlık alanlarından birisi okul psikolojik danışmanlığıdır. Okul psikolojik danışmanlığı, okul sistemi içerisinde önemli bir role sahiptir. Okul psikolojik danışma hizmetleri ile öğrencilerin kişisel, duygusal, mesleki ve toplumsal alanlarda sağlıklı olarak gelişmelerine yardımcı olma amaçlanmaktadır ve bu hizmetler, belirli bir sistem dâhilinde sunulmaktadır. Türkiye’de yürütülen okul psikolojik danışmanlığı hizmetlerini başka bir ülke ile ele almak, ülkemizin okul psikolojik danışmanlığı konusundaki konumu hakkında daha somut bilgiler verebilir. Bu çalışma ile Kenya ve Türkiye’deki okul psikolojik danışmanlığı konusu ele alınarak, okullarda psikolojik danışma hizmetlerinin nasıl örgütlendiği/sunulduğu, kapsayıcılığının nasıl olduğu, okul psikolojik danışmanlarının yetkinlikleri, okul psikolojik danışmanlığı alanında süregelen olumlu, olumsuz ve geliştirilebilir yönleri görmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Kenya’da ve Türkiye’de okul psikolojik danışmanlığının tarihsel gelişimi, okul psikolojik danışmanları, okul psikolojik danışmanlarının görevleri ve güncel konular ile okul psikolojik danışmanlarının karşılaştıkları güçlükler incelenmiştir. Araştırma sonucunda Türkiye’de okul psikolojik danışmanlığının Kenya’dan yaklaşık 15 yıl önce başladığı görülmüştür. Kenya’da psikolojik danışman unvanı resmen kabul edilmemişken Türkiye’de çeşitli resmî belgeler ile kabul edildiği tespit edilmiştir. Her iki ülkede de okul psikolojik danışmanlarının görev ve sorumlulukları öğrencilerin akademik, kariyer ve kişisel-sosyal gelişim alanlarıyla ilgili olmasına rağmen bu hizmetlerin yürütülmesinin ve sunulmasının farklılaştığı noktalar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca her iki ülkede de okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili karşılaşılan en önemli güçlükler; her okulda bir

Abstract: School counseling is one of the sub-specialties of the counseling profession. School counseling has an important role in the school system. The aim of school counseling services is to assist students in developing healthily in personal, emotional, vocational, and social areas. These services are provided within a specific system. The examination of school counseling services in Turkey, in conjunction with another country, can provide more concrete information about the position of our country in the field of school counseling. This study aims to investigate the organization and delivery of psychological counseling services in schools, inclusivity, competence of school counselors, and the ongoing positive, negative, and improvable aspects of school counseling by focusing on school counseling in Kenya and Turkey. For this purpose, the historical development of school counseling in Kenya and Turkey, the roles of school counselors, and current issues, along with the challenges faced by school counselors, have been examined. The research findings indicate that school counseling in Turkey commenced approximately 15 years earlier than in Kenya. While the title of counselor has not been officially recognized in Kenya, it has been identified that it is officially accepted in Turkey through various official documents. In both countries, the duties and responsibilities of school counselors are related to students' academic, career, and personal-social development areas. However, there are points of differentiation in the implementation and delivery of these services. Additionally, the most significant challenges encountered in school counseling in both countries are as follows: the absence of a school

¹ Dr. Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, ebrucanakci@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6955-0340

psikolojik danışmanın olmaması, okul psikolojik danışmanlarından görevi kapsamına girmeyen işleri yürütmelerinin istenmesi ve okuldaki diğer paydaşlarla iş birliği yapılamamasıdır.

counselor in every school, the expectation for school counselors to handle tasks beyond their designated scope, and difficulties in collaboration with other stakeholders within the school.

Anahtar Sözcükler: *Psikolojik danışma, okul psikolojik danışmanlığı, Kenya, Türkiye*

Keywords: *Counseling, school counseling, Kenya, Turkey*

Giriş

Psikolojik danışma mesleği, Amerika Birleşik Devletleri'nde gelişmeye başlayan ve dünyanın pek çok yerinde önemi gün geçtikçe daha çok anlaşılan ve ihtiyaç duyulan bir meslektir. Psikolojik danışma mesleğinin alt uzmanlık alanlarından birisi okul psikolojik danışmanlığıdır. Psikolojik danışma mesleğinin ortaya çıktığı, geliştiği ve şu an ideali temsil eden yer Amerika Birleşik Devletleri'dir. Okul psikolojik danışmanlığına ilişkin tanım yaparken Amerikan Psikolojik Danışmanlar Derneği'nin (American Counseling Association, ACA) tanımını ele almak yerinde olacaktır. Amerikan Psikolojik Danışmanlar Derneği'ne (2020) göre psikolojik danışmanların yüksek lisans ve/veya doktora derecesinde eğitim alarak profesyonelleştiği alanlardan birisi okul psikolojik danışmanlığıdır. Okul psikolojik danışmanlığı uzmanlık alanında en az yüksek lisans derecesine sahip, eyalet sertifika/lisans standartlarını karşılayan, sürekli eğitim alan ve Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Derneği (American School Counselor Association, ASCA) etik ve profesyonel standartlarını yerine getiren meslek profesyoneli ise okul psikolojik danışmanıdır (ASCA, 2023). Okul psikolojik danışmanı, çalışmasının odağı öğrenci olan, okul sistemi içerisinde çalışan bir meslek elemanı olup (Yalçın, 2006) hayati bir role sahiptir (Moyer, 2011). Okul psikolojik danışmanı okulda öğretim hizmetleri dışında öğrencilerin kişisel, duygusal, mesleki ve toplumsal alanlarda sağlıklı olarak gelişmelerine yardımcı olur (Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği [Türk PDR-DER], 2011). Öğrencilerin bireysel akademik plan yapmasına, hedef belirlemesine, başarısının gelişmesine yardımcı olur, psikolojik danışma yürütür, psikolojik destek için öğrencileri yönlendirir, öğrenci odaklı toplantılar gerçekleştirir, öğrencilerin ihtiyaçlarını, sorunlarını ve karşılaştığı zorlukları belirler (ASCA, 2023). Okul psikolojik danışmanı okulun yıllık PDR programını geliştirir, uygular ve değerlendirir, gerektiğinde test dışı teknikler ile psikolojik testlerden yararlanır, çeşitli konularda psikoeğitim grubu yürütebilme gibi yeterliklere sahiptir (Özyürek, 2010). Aynı zamanda okul psikolojik danışmanı, bilgi, beceri ve eğitimleri sayesinde okulda güvenli bir iklimin gelişiminde benzersiz bir role sahiptir ve okul değişiminin savunucusu olarak hizmet edebilmektedir (Hernández & Seem, 2004). Ayrıca okul psikolojik danışmanı yalnızca öğrencilere değil, aynı zamanda okulda çalışan personellere, velilere

ve topluma hizmet sunar (Yüksel-Şahin, 2022). Tüm bu bilgiler doğrultusunda okul psikolojik danışmanlığı kapsamında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin belirli bir sistem dâhilinde bireylere sunulduğu görülmektedir.

Psikolojik danışma mesleği, Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır ve orada sistemleşmiştir. Yani şu an için ideali temsil etmektedir. İdeale ulaşma açısından ülkemizin konumunu görmek için Kenya örneği incelenmek istenmiştir. Bu çalışma gerçekleştirilirken ele alınan ülkenin Kenya olmasının nedenleri şöyle açıklanabilir: Öncelikle Kenya, Birleşik Krallık'tan bağımsızlığını ilan ettikten sonra psikolojik danışma mesleği kapsamında çalışmalara başlamıştır. Bu noktada Kenya, bağımsızlığına kadar yıllarca Birleşik Krallık'ın etkisinde kalmıştır. Bu etkinin, eğitim sistemine de yansiyabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte Birleşik Krallık'ta da Amerika Birleşik Devletleri'nde de anadil İngilizcedir. Kenya'da ise İngilizce resmi bir dildir. Dil, kültürün en önemli temsillerindedir. Dolayısıyla Kenya'daki eğitim sisteminin Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nin etkisinde kalması söz konusudur. Psikolojik danışma mesleği ise yukarıda da sözü edildiği gibi Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır ve eğitim sistemi içerisinde de yapılanmıştır. Bu bağlamda, Kenya'daki okul psikolojik danışmanlığı sisteminde Amerika Birleşik Devletleri'nin büyük oranda etkisinin olacağı düşünülmektedir. Kenya, Türkiye'den farklı bir kıtada yer alan ve farklı etnik/kültürel ve sosyoekonomik yapıya sahip bir ülkedir. Bu açıdan Kenya'yı ele almanın farklı bir perspektiften duruma bakmayı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca Kenya'da psikolojik danışma mesleği kariyer rehberliği alanında gelişmeye başlamış olup (Ajowi & Simatwa, 2010) 1964 yılında yayınlanan bir raporla da okul temelli psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesine ihtiyaç duyulduğu açıklanmıştır (Eze ve diğ., 2017). Türkiye'de ise psikolojik danışma ve rehberlik hareketi okullarda başlamış ve gelişmiştir. Psikolojik danışma ve rehberlik alanında ilk adımlar 1950-1956 yılları arasında atılmıştır (Doğan, 2000; akt. Korkut-Mızıkacı, 2008). Bu bağlamda Kenya'da ve Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik alanının sistemleşmesinde okulların önemli kurumlar olması ve devlet politikalarına psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin dâhil edilmesi önemli bir konu olarak görülmektedir. Ayrıca, her iki ülkede de nüfusun büyük bir çoğunluğunu okul çağı bireyler oluşturmaktadır. Okul çağındaki nüfus sayısının fazla olmasının devlet politikalarındaki eğitim ve sağlık sistemiyle ilgili kararlara yansiyacağı düşünülmektedir. Bu noktada devlet politikalarındaki kararların psikolojik danışma ve rehberlik bağlamında ele alınması önemli olabilir. Yine her iki ülkede psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili

alınan resmi kararlar arasında 8-14 yıl gibi çok uzun olmayan bir sürenin olması da araştırmanın gerçekleştirilmesi için önemli bir diğer nedendir. Tüm bu nedenler doğrultusunda her iki ülke birlikte ele alınarak okul psikolojik danışmanlığı alanındaki somut etkiler ve çalışmalar incelenmek istenmektedir.

Bu çalışma ile Kenya ve Türkiye'deki okul psikolojik danışmanlığı konusu ele alınarak, okullarda psikolojik danışma hizmetlerinin nasıl örgütlendiği/sunulduğu, kapsayıcılığının nasıl olduğu, okul psikolojik danışmanlarının yetkinlikleri, okul psikolojik danışmanlığı alanında süregelen olumlu, olumsuz ve geliştirilebilir yönleri görmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda önce Kenya'da ve daha sonra Türkiye'de okul psikolojik danışmanlığının tarihsel gelişimi, okul psikolojik danışmanları, okul psikolojik danışmanlarının görevleri ve güncel konular ile okul psikolojik danışmanlarının karşılaştıkları güçlükler incelenerek aşağıda başlıklar halinde sunulmuştur.

Kenya’da Okul Psikolojik Danışmanlığının Tarihsel Gelişimi

Kenya’nın 1963 yılında Birleşik Krallık’tan bağımsızlaşmasından itibaren öğrenci disiplininin sağlanması hususunda psikolojik danışma ve rehberliğin rolüne ilişkin çeşitli hükümet politika belgelerinin olduğu bilinmektedir (Ajowi & Simatwa, 2010). Kenya’da okul temelli psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesine duyulan ihtiyaç ise ilk olarak 1964 yılında yayınlanan bir raporla sunulmuştur (Eze ve diğ., 2017). 1970’lerin başında Kenya Eğitim Bakanlığı bünyesinde rehberlik ve danışmanlık birimi kurularak okullarda psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyacı, resmen tanınmıştır (Wambu & Fisher, 2015). Kenya Millî Eğitim Bakanlığı, 1971 yılında lise mezunlarına iş bulmaları konusunda kariyer rehberliği sunma amacıyla psikolojik danışma ve rehberlik birimini kurmuştur (Irungu & Wamocho, 2010). Kenya’da psikolojik danışma mesleği, Amerika Birleşik Devletleri’nde olduğu gibi kariyer rehberliği kapsamında gelişmeye başlamıştır (Goodrich ve diğ., 2014). 1976 yılında Kenya Ulusal Komitesi, Eğitim Amaçları ve Politikaları Raporu ile öğrenciler arasında öz disiplinin gelişmesini sağlamak için “rehberlik ve danışmanlığın”, din eğitimi, sosyal eğitim ve etik gibi bir konu olarak okullarda öğretilmesini önermiştir (Republic of Kenya, 1976; akt. Eze ve diğ., 2017). 1998’de Nairobi’deki Amerika Büyükelçiliği’nde gerçekleşen patlamada 298 kişinin hayatını kaybetmesi ve birçok kişinin de yaralanmasının ardından okullarda psikolojik danışma hizmetine duyulan ihtiyaca yönelik ilgi artmıştır (Wango, 2006). Kenya Hükümeti, 2001 yılında 56/2001 numaralı yasal metin ile öğrencileri disipline etme aracı olarak sapanın kullanımını yasaklayarak psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin sunulması gerektiğini açıklamıştır (Chog ve diğ., 2002). 2005 yılında Kenya Eğitim Sektörü Destek Programı, bir politika belgesi ile eğitim hedeflerine ulaşmak için destek sunacak alanlardan biri olarak “rehberlik ve danışmanlığa” ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır (Ministry of Education, Science and Technology, 2005; akt. Eze ve diğ., 2017). Günümüzde ise Kenya’da Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Saha ve Diğer Hizmetler Müdürlüğü, eğitim kurumlarındaki rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini sağlamak ve koordine etmektedir (Kenya Ministry of Education, 2023). Kenya’nın psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine yönelik tarihsel süreci, Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Kenya’da okul psikolojik danışma ve rehberlik alanının tarihsel gelişimi

Kenya’da Okul Psikolojik Danışmanları

Öncelikle Kenya’da okul psikolojik danışmanlarının eğitimlerine bakıldığında, psikolojik danışmanların aldıkları eğitim standartlarını belirleyen ve düzenleyen herhangi bir kuruluş bulunmadığı ve psikolojik danışman eğitiminin, eğitim veren kurumlar, programların süresi ve müfredat açısından farklılaştığı görülmektedir (Atieno-Okech & Kimemia, 2012). Bununla birlikte Kenya’da ilk kez 1990’larda Kenyatta Üniversitesi’nin psikolojik danışma ve rehberlik eğitim programı başlamıştır. Şu anda, Kenya’da dört devlet üniversitesi (Moi Üniversitesi, Egerton Üniversitesi, Maseno Üniversitesi ve Masinde Muliro Üniversitesi) ve üç özel üniversitede (Doğu Afrika Üniversitesi-Baraton; Doğu Katolik Üniversitesi-Afrika ve Kenya Metodist Üniversitesi) psikolojik danışma ve rehberlik sertifika ve yüksek lisans programları yer almaktadır (Wambu & Wickman, 2016).

Ayrıca, Kenya'da bir meslek olarak psikolojik danışmanlığın resmi bir bağlamı vardır; ancak teorik olarak var olan bu mesleğin pratikte uygulanabilirliği henüz tam olarak gerçekleşmemiştir (Wango, 2006). Kenya'da okul psikolojik danışmanlığı da kimlik arayışında olan yeni bir meslektir (Wambu & Fisher, 2015) ve hala okul psikolojik danışmanı unvanı resmen kabul edilmemiştir (Wambu & Wickman, 2016).

Kenya'da Okul Psikolojik Danışmanlarının Görevleri ve Güncel Konular

Kenya'da okullarda çalışan psikolojik danışmanların yanı sıra kıdemli öğretmenler, müdür yardımcıları, bazı bölgelerde din görevlileri psikolojik danışman olarak görevlendirilmiştir ve bu kişilerin eğitimleriyle, nitelikleriyle ilgilenilmemiştir (Atieno-Okech & Kimemia, 2012; Eze ve diğ., 2017). Buna paralel olarak okul psikolojik danışmanı kavramı henüz benimsenmediğinden “öğretmen danışmanlar”, “rehber danışmanlar” ve “rehberlik ve danışmanlık öğretmeni” tanımlamaları kullanılmaktadır (Wambu & Fisher, 2015). Okul psikolojik danışmanlarının rolleri ise öğrenciler, veliler, okul personelleri ve okul psikolojik danışmanları için hala net değildir (Wambu & Wickman, 2016).

Kenya'nın bağımsızlığından itibaren öğrenci disiplininin sağlanması hususunda psikolojik danışma ve rehberliğin rolüne ilişkin çeşitli hükümet politika belgelerinin olduğu bilinmektedir (Ajowi & Simatwa, 2010). Kenya'daki eğitim sisteminde öğrencilerin davranışlarının düzenlenmesinde “disiplini sağlama” için “sopa kullanımı” (fiziksel şiddet) varken; Kenya Hükümeti, 2001 yılında 56/2001 numaralı yasal metin ile sopanın kullanımını (fiziksel şiddet) yasaklayarak öğrencilere yönelik psikolojik danışma ve hizmetlerinin sunulması gerektiğini açıklamıştır (Chog ve diğ., 2002). Bu bağlamda Kenya'da gerçekleştirilen okul psikolojik danışmanlığı çalışmalarının bir bölümü, hala öğrenci disiplinini sağlamaya yöneliktir (Ajowi & Simatwa, 2010; Chog ve diğ., 2002).

Disiplin konusu dışında Kenya'da okul psikolojik danışmanlığı kapsamında, öğrencilerin eğitimle uğraşmalarına yardımcı olmaya ve büyüdükçe karşılaşılabilecekleri kariyer ve kişisel/sosyal sorunlara odaklanılmıştır (Eze ve diğ., 2017). Okul psikolojik danışmanlığı alanındaki uluslararası uygulamaları incelemek amacıyla 10 ülkeden 2913 okul psikolojik danışmanı ile bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada Kenya'daki okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma hizmeti, savunuculuk, sistemik iyileştirme faaliyetleri ile eğitim ve kariyer planlaması

faaliyetlerini okul temelli uygulamaların önemli bileşenleri olarak gördükleri ortaya konulmuştur (Carey ve diğ., 2020). Kenya Eldoret'te ortaokullarda gerçekleştirilen bir araştırmada okullardaki psikolojik danışma hizmetlerinin %80'inin akademik alanda olduğu tespit edilmiştir (Owino, 2014). Kenya Nandi Kuzey Bölgesi'nde ortaokul öğrencilerine sağlanan okul psikolojik danışma hizmetlerinin incelendiği bir araştırmada, öğrencilere verilen hizmetlerin sırasıyla akademik, sosyal, kişisel ve mesleki gelişim alanlarına yönelik olduğu görülmüştür (Chog ve diğ., 2002). Kenya'da gerçekleştirilen başka bir araştırmada okullarda çalışan psikolojik danışmanların %60'ının öğrencilerin akademik ve kariyer alanlardaki gelişimleri konusunda; %50'sinin madde kullanımı konusunda ve %25'inin krize müdahale konusunda hazırlıklı oldukları görülmüştür. Araştırma bulguları, Kenya'daki okullarda eğitim gören öğrencilerin akademik, kariyer ve kişisel/sosyal ihtiyaçlarının yeterli bir şekilde ele alınmadığı şeklinde yorumlanmıştır (Wambeti & Mwenda, 2016). Kenya Kisumu'deki ilkokul öğrencileriyle gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin şiddet deneyimleri sonrasında kendileri ve başkaları hakkındaki algıları, şiddete maruz kalmalarından kaynaklanan travma belirtileri ile sosyal ve akademik işlevleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda psikolojik danışman olmayan okullardaki öğrencilerin ortalama travma puanları, psikolojik danışman olan okullardaki öğrencilerin puanlarından tutarlı bir şekilde daha yüksek olarak bulunmuştur. Bu bulgu, istatistiksel olarak anlamlı olmasa da ortalama değerdeki farklılık, okul psikolojik danışmanlarının varlığının önemini ortaya koymuştur. Bununla birlikte araştırma sonucuna göre psikolojik danışmanların varlığı, öğrencilerin travmayla nasıl başa çıktıklarını açıkça etkilememektedir. Bu sonuç üzerinde psikolojik danışman eğitimlerinin yeterli düzeyde olmamasının, travmanın uygun bir şekilde ele alınmamasının ve okul kaynaklarının yetersiz olmasının etkisinin olabileceği şeklinde yorumlanmıştır (Atieno-Okech, 2012). Kenya'da HIV, AIDS, çeşitli salgın hastalıklar ve kazalar sebebiyle ölümlerin fazla olduğu ve bu kapsamda okullarda yas sürecinde olan öğrencilere yönelik psikolojik danışma hizmetlerinin yapılandırılması gerektiği ile ilgili bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda okullarda çalışan psikolojik danışmanların yas süreciyle ilgili psikolojik danışma hizmeti sunma konusunda bilgi ve beceri sahibi olması gerektiği, okullarda yas süreciyle ilgili çalışılırken akran danışmanlığından yararlanılabileceği, bu kapsamda öğrenciler hakkında bilgi toplamanın ve mahremiyeti sağlama adına özel bir psikolojik danışma odasının oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir (Kyalo & Ochanga, 2011). Ayrıca Kenya'daki okullarda eğitimlerine devam eden öğrenciler ülkenin farklı bölgelerinden gelmektedir. Öğrenciler

yaş, sosyoekonomik düzey, etnik-kültürel yapı ve dini-siyasi görüş gibi açılardan birbirlerinden farklılaşmaktadır. Bu yüzden okullardaki psikolojik danışma hizmetleri yapılandırılırken her öğrencinin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak kültüre duyarlı psikolojik danışma uygulamaları gerçekleştirilmesinin önemi aktarılmıştır (Nyutu & Gysbers, 2008). Kenya’da gerçekleştirilen başka bir araştırmada, psikolojik danışma hizmetleri sunulurken özel gereksinimli öğrencilerin de yararlanabileceği kapsamlı gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik programlarının düzenlenmesi gerektiği ortaya konulmuştur. Bu bağlamda özel gereksinimli öğrencilerin ruh sağlığını korumasını sağlayan, potansiyellerini fark edip kullanmalarını kolaylaştıran, akran, ebeveyn, öğretmen gibi sosyal destek mekanizmalarının iş birliğini ve işlevselliğini pekiştiren psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin sunulmasının önemi vurgulanmıştır (Wamocho ve diğ., 2008).

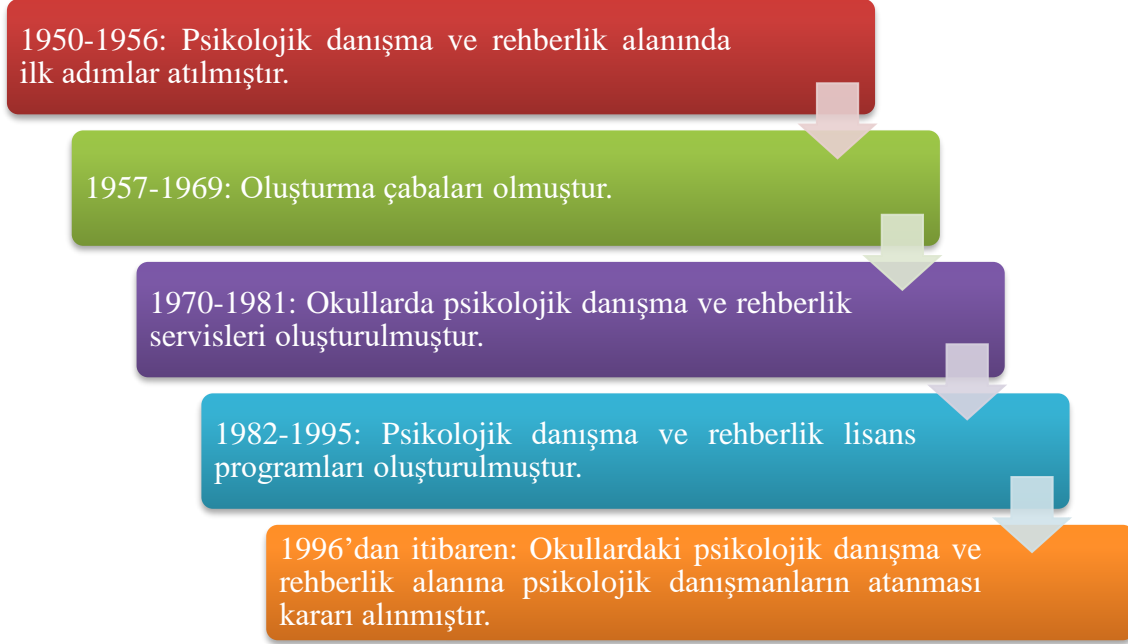
Kenya’da Okul Psikolojik Danışmanlarının Karşılaştıkları Güçlükler

Kenya’da eğitimli psikolojik danışmanların, uygun çalışma ortamlarının ve uygulamaları sağlayacak politikaların olmayışı (Ajowi & Simatwa, 2010; Chog ve diğ., 2002; Eze ve diğ., 2017), psikolojik danışma oturumlarında kullanılacak materyallerin eksikliği, iş yükünün fazla olması nedeniyle psikolojik danışma hizmetine zaman ayıramaması, okullarda psikolojik danışma için özel odaların olmaması, okul psikolojik danışma hizmetlerini yürütmeye başkanlık edecek eğitimli psikolojik danışmanların eksikliği (Ajowi & Simatwa, 2010), öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik olumsuz tutumlara sahip olması, velilerin/vasilerin işbirliği içerisinde olmaması, okul psikolojik danışmanlarının gizlilik ilkesine riayet etmemesi gibi sebeplerden ötürü okul psikolojik danışmanlığı hizmetleri istenilen düzeyde değildir (Chog ve diğ., 2002). Alan yazında gerçekleştirilen araştırma sonuçları da bu güçlükleri kanıtlar niteliktedir. Alan yazındaki araştırmaların biri, Kenya Keiyo’da 230 ortaokul öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada psikolojik danışma ve rehberlik programlarının planlanması ve uygulanması incelenmiştir. Araştırma sonucunda psikolojik danışma ve rehberlik programlarının planlandığı gibi uygulanmadığı görülmüştür. Öğrencilerin psikolojik danışma yardımı almama sebepleri ise psikolojik danışma ve rehberlik servisi olmadığı için gizliliğin sağlanamaması, müdür yardımcılarının öğrencileri psikolojik danışma ve rehberlik servisine göndermekle tehdit etmesi, psikolojik danışmanların bazılarının kaba bir tutuma sahip olarak görülmesi, sorunları aileden birisine ya da bir arkadaşına anlatmanın tercih edilmesi şeklinde olduğu görülmüştür (Ruttoh, 2015).

Yine başka bir araştırma, Kenya’da görme yetersizliği olan öğrencilerin eğitim aldığı Thika Lisesi’nde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik servisinin uygun bir düzene sahip olmadığı ortaya konulmuştur: Psikolojik danışma sürecinin gerçekleştirileceği uygun bir oda yoktur. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bağlamında okula davet edilecek uzmanların ihtiyaçlarını karşılamak için ayrılan bütçe de çok azdır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri söz konusu olduğunda mahremiyet ve gizlilik eksikliği söz konusudur (Irungu & Wamocho, 2010). Başka bir araştırmada da öğrencilerin psikolojik danışmanlardan korkması, özel bir psikolojik danışma odasının olmaması, psikolojik danışma ve rehberlik servisinin yalnızca disiplinsiz öğrencilere yönelik olduğu algısı gibi nedenlerin öğrencilerin okullarda psikolojik danışma ve rehberlik servisinden yararlanmalarını engellediği görülmüştür (Wambeti & Mwenda, 2016). Tüm bu nedenlerle, okul temelli psikolojik danışma hizmetlerinin sağlanması ve düzenlemesi için uygun politikaların oluşturularak uygulanması konusunda daha fazla çaba gösterilmesi gerekmektedir (Eze ve diğ., 2017).

Türkiye’de Okul Psikolojik Danışmanlığının Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik hareketinin okullarda başladığı ve geliştiği söylenebilir. Çünkü psikolojik danışma ve rehberlik alanında ilk adımlar 1950-1956 yılları arasında atılmıştır (Amerikalı eğitimciler Türk eğitim sistemini inceleyerek rapor hazırlamışlardır, Türkiye’den öğrenciler Amerika’ya gönderilmiştir, rehberlik kavramı ilk kez kullanılmıştır, ilk rehberlik ve araştırma merkezi açılmıştır, rehberliği esas alan bir okul programı hazırlanmıştır); 1957-1969 yılları arasında oluşturma çabaları olmuştur (“Danışmanlık” kalkınma planlarına dahil edilmiştir, Pedagoji Programı öğrencilerinin ders programına “Rehberlik ve Danışma” dersi konulmuştur, Hacettepe Üniversitesi’nde lisansüstü program açılmıştır, okullarda uygun kadrolar olmadığından Sağlık Bakanlığı bünyesinde mezunlar çalışmaya başlamıştır); 1970-1981 yılları arasında okullarda psikolojik danışma ve rehberlik servisleri oluşturulmuştur; 1982-1995 yılları arasında psikolojik danışma ve rehberlik lisans programları oluşturulmuştur ve 1996’dan itibaren okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik alanına psikolojik danışmanların atanması kararı alınmıştır (Poyraz, 2006; Doğan, 2000; Korkut-Mızıkacı, 2008). Tüm bu süreçler, Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Türkiye’de okul psikolojik danışma ve rehberlik alanının tarihsel gelişimi

Türkiye’de Okul Psikolojik Danışmanları

Türkiye’de psikolojik danışman eğitimi lisans ve lisansüstü (yüksek lisans, doktora) düzeyde gerçekleşmektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışacak olan personeli yetiştirmek için Türkiye’de ilk kez 1966-1967 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bölümü’nde lisansüstü düzeyde, 1982 yılında ise anabilim dalı olarak lisans düzeyinde eğitim vermeye başlanmıştır (Özgüven, 1999). Günümüzde ise Türkiye’de, K.K.T.C’de ve yurtdışında (Kazakistan, Kırgızistan) lisans düzeyinde psikolojik danışman yetiştiren toplam 100 üniversite bulunmaktadır (Yüksek Öğretim Kurulu [YÖK], 2024). Bununla birlikte okul psikolojik danışmanlığı alt uzmanlık alanında eğitim veren lisans ve lisansüstü program yoktur.

Psikolojik danışmanlar, çalıştıkları alt uzmanlık alanına göre unvan alabilmektedir ve okulda çalışan psikolojik danışman, okul psikolojik danışmanıdır (Akkoyun, 1995). 2015’li yıllara kadar okullarda psikolojik danışma hizmetini yürüten meslek profesyonellerinin yanı sıra felsefe, sosyoloji, eğitimde ölçme ve değerlendirme gibi alan dışı mezunların da atanması yapılmaktaydı (Stockton & Yerin-Güneri, 2009; Yalçın, 2006). 2020 yılında ise Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan yönetmelik (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2020) ile okullarda çalışan psikolojik

danışma ve rehberlik alan mezunları “psikolojik danışman” unvanını kullanabilmişlerdir. Bu durum, alanda yetkinliğin altını bir kez daha çizerek mesleğin profesyonelliğini kanıtlamıştır. Ancak bu değişikliğe rağmen günümüzde hala psikolojik danışmanlar, yaygın olarak okulda öğrencilere yardım eden “öğretmen” olarak algılanmaktadır ve okullardaki psikolojik danışman sayısı yetersizdir (Stockton & Yerin-Güneri, 2009).

Türkiye’de Okul Psikolojik Danışmanlarının Görevleri ve Güncel Konular

Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK), okul psikolojik danışmanında olması gereken bilgi ve becerilerinin bazılarının bireyi tanıma, bilgi ve teknikleri uygulama, farklı sosyokültürel gruplarla çalışma, kültüre duyarlı psikolojik danışma yapma, okul psikolojik danışmanlığı program geliştirme, psikoeğitim programı geliştirme ve uygulama, terapötik koşulları oluşturabilme ve öğrencilerle görüşme yapma olduğunu açıklamıştır (Mesleki Yeterlilik Kurumu [MYK], 2017).

Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini tespit etmek için ortaöğretim kurumlarında eğitimlerine devam eden öğrencilerle bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda ortaöğretim öğrencilerinin aldıklarını ifade ettikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri sırasıyla; konsültasyon, yöneltme-yerleştirme, izleme, çevre ve veli ile ilişkiler, oryantasyon, araştırma ve değerlendirme, bilgi toplama ve yayma, bireyi tanıma ve psikolojik danışmadır (Yüksel-Şahin, 2008). Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini anlamak için ilkokul, ortaokul, lise düzeyindeki okullarda ve rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan psikolojik danışmanlar ile başka bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre okul psikolojik danışmanları tarafından öğrencilere yönelik verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri sırasıyla; bireysel görüşmeler, kariyer rehberliği, akademik rehberlik, bilgi verme ve grup rehberliğidir. Ailelere yönelik verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri sırasıyla; konsültasyon, seminer ve bilgilendirme. Öğretmenlere yönelik verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ise sırasıyla; seminer, bireysel görüşme, bilgi verme ve konsültasyondur (Tagay & Savi-Çakar, 2017). Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bir araştırmanın bulgularına göre okul psikolojik danışmanları, ihtiyacı olan öğrencilere bireysel psikolojik danışma hizmeti verdiklerini, öğrencilerin kişilerarası ilişkilerini geliştirebilmeleri amacıyla iletişim becerilerine yönelik etkinlikler yaptıklarını, verimli ders çalışma konusunda rehberlik çalışmalarını yaptıklarını, öğrencilerin akademik plan geliştirmelerine yardımcı olduklarını, oryantasyon hizmeti

sunduklarını, kişilik-ilgi ve yetenek testleri uyguladıklarını, öğrencilere mesleki rehberlik kapsamında bilgi verdiklerini, öğrencilerin kendilerini tanımaları ve anlamaları için çalışmalar yaptıklarını, karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirmek için çalışmalar yaptıklarını ifade etmişlerdir (Yüksel-Şahin, 2016). Yatılı ve taşınmalı eğitim veren bir okuldaki öğrencilerle gerçekleştirilen araştırma sonucunda öğrencilerle daha çok akademik ve kişisel/sosyal rehberlik alanında görüşmeler yapıldığı, sene başında öğrencilerle yapılan görüşmelerin daha çok okula uyumla ilgili olduğu, velilerle görüşme yapıldığı, mesleki rehberlik kapsamında meslekler ve üst öğrenim kurumları hakkında bilgilendirme çalışmalarının yapıldığı, akademik rehberlik kapsamında ise akademik başarıyı artırma ve başarısızlık nedenleriyle ilgili çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir (Sezer ve diğ., 2018). Okul psikolojik danışmanlarının ailelerle yürüttükleri konsültasyon çalışmalarına ilişkin gerçekleştirilen araştırma sonucunda okul psikolojik danışmanlarının okul temelli konsültasyon kapsamında ailelerle çalıştıkları ve çoğunlukla bu süreci bir model kapsamında yürütmedikleri tespit edilmiştir. Ailelerle konsültasyon çalışmaları kapsamında ev ziyaretleri, seminer çalışmaları, bireysel görüşmeler, grup çalışmaları, kitapçık ve broşür ile bilgilendirme çalışmaları yapıldığı görülmüştür (Aslan & Güven, 2019). Yine alan yazında gerçekleştirilen bir araştırmada Türkiye’deki farklı illerdeki okulların farklı kademelerinde çalışan okul psikolojik danışmanlarının hesap verebilirlik uygulamaları incelenmiştir. Araştırma sonucunda okul psikolojik danışmanlarının çoğunun okul psikolojik danışma ve rehberlik programını değerlendirmede hesap verebilirlik uygulamalarını kullandıkları görülmüştür. Okul psikolojik danışmanlarının hesap verebilirlik uygulamaları kullanması, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin etkililiğini değerlendirmede, okul PDR programının hazırlanma, uygulanma ve değerlendirilme aşamalarında, görev ve sorumlulukları belirlemede yardımcı olabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Işık ve diğ., 2019). Alan yazında gerçekleştirilen başka bir araştırmada ilkokullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin önleyici rehberlik çalışmaları, müşavirlik çalışmaları ve öğrencilere kişisel-sosyal ve akademik beceriler kazandırmaya yönelik çalışmalar kapsamında gerçekleştirildiği görülmüştür (Tuzgöl-Dost, 2020).

Türkiye’de Okul Psikolojik Danışmanlarının Karşılaştıkları Güçlükler

Türkiye’de okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yürütürken karşılaştıkları güçlükler ise aile, öğretmen ve yönetici desteğinin olmayışı, okul psikolojik danışmanlarının başka okullarda görevlendirilmesi ve öğrenci sayısının fazla olmasıdır

(Tuzgöl-Dost, 2020). Okul psikolojik danışmanlarının rol ve sorumlulukları ile ilgili gerçekleştirilen bir araştırmada yöneticilerin ve okul psikolojik danışmanlarının görüşleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda hem yöneticilerin hem de okul psikolojik danışmanlarının çoğunun doğrudan öğrenciye yönelik gerçekleştirilen hizmet ve müdahaleleri önemli bulurken; okul-toplum ilişkisi ve yönetimle ilgili psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini daha az önemli buldukları görülmüştür (Korkut-Owen & Owen, 2008). Alan yazındaki başka bir araştırmada okul yöneticilerinin, okul psikolojik danışmanının görev tanımıyla bağdaşmayan beklentilerinin olduğunu (okul yönetiminde görev alma, sosyal-kültürel etkinliklerde görev alma gibi) ve bu beklentilerin çatışma kaynağı olduğu tespit edilmiştir (Eren-Gümüş, 2018). Bir başka araştırmada ise okul psikolojik danışmanlarının karşılaştıkları güçlükler şu şekilde tespit edilmiştir: Okuldaki personellerin iş birliği yapmaması/sorumluluk almaması; öğretmenlerin rehberlik hizmetlerine olumsuz yaklaşımları/uygulamalarda isteksiz olmaları, okul psikolojik danışmanlarının yalnız bırakılması ve okul psikolojik danışmanlarından idari görevlerin beklenmesidir (Parmaksız & Gök, 2018). Okul psikolojik danışmanlarının görev tanımı kapsamı dışında kalan ve yaklaşık beş yıl öncesine kadar zorunlu olan bir diğer görev ise nöbet tutmadır. Okul psikolojik danışmanlarının nöbet görevine ilişkin görüşlerinin incelendiği bir araştırmada nöbet görevi esnasında okul psikolojik danışmanlarının kriz durumu olursa müdahale edemediği, problem yaşandığında geçiştirmek zorunda kaldığı, nöbet görevinin rehberlik hizmetlerini gerçekleştirilmesine ve görüşmelerin yarıda kalmasına neden olduğu tespit edilmiştir (Kazu & Deniz, 2020). Tüm bunlara ek olarak Türkiye’de günümüzde hala psikolojik danışmanların olmadığı okullar vardır. Alan yazında gerçekleştirilen bir araştırmada sınıf öğretmenlerinin rehberlik faaliyetlerini gerçekleştirirken bir okul psikolojik danışmanının yardımına ihtiyaç duyduğu konuların olduğu ortaya konulmuştur. Okul psikolojik danışmanının yokluğunda ise güçlüklerle baş etmekte zorlandıkları görülmüştür (Kalender & Kul, 2022). Yani her okulda bir okul psikolojik danışmanının olmayışı okuldaki tüm paydaşlar için sorun teşkil eden bir durumdur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Yukarıda ele alınan Kenya’da ve Türkiye’de okul psikolojik danışmanlığının tarihsel gelişimi, okul psikolojik danışmanları, okul psikolojik danışmanlarının görevleri ve okul psikolojik danışmanlarının karşılaştıkları güçlükler ile bilgiler, özet halinde Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1.

Okul Psikolojik Danışmanlığı: Kenya ve Türkiye

	Kenya	Türkiye
Tarihsel gelişim	<ul style="list-style-type: none"> • 1964'te okul temelli psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesine yönelik bir rapor sunulmuştur. • 2001'de 56/2001 numaralı yasal metin ile öğrencileri disipline etme aracı olarak psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin sunulması gerektiği açıklanmıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> • 1950-1956 yıllarında psikolojik danışma ve rehberlik alanı ile ilgili ilk adımlar atılmıştır. • 1996'dan itibaren ise okullara psikolojik danışmanların atanması kararı alınmıştır.
Okul psikolojik danışmanları	<ul style="list-style-type: none"> • Hala okul psikolojik danışmanı unvanı resmen kabul edilmemiştir. Okullarda çalışan psikolojik danışmanların yanı sıra kıdemli öğretmenler, müdür yardımcıları, bazı bölgelerde din görevlileri psikolojik danışman olarak görevlendirilmiştir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Okul psikolojik danışmanlığı alt uzmanlık alanında eğitim veren lisans ve lisansüstü program yoktur. Psikolojik danışmanlar, çalıştıkları alt uzmanlık alanına göre unvan alabilmektedir ve okulda çalışan psikolojik danışman, okul psikolojik danışmanıdır.
Görevler/çalışılan konular	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenci disiplinini sağlamak, öğrencilerin eğitimle uğraşmalarına yardımcı olmak ve büyüdükçe karşılaşılabilecekleri kariyer ve kişisel/sosyal sorunlarla ilgili çalışmaktır. 	<ul style="list-style-type: none"> • Konsültasyon, müşavirlik, yöneltme yerleştirme, izleme, çevre ve veli ile ilişkiler, oryantasyon, araştırma ve değerlendirme, bilgi toplama ve yayma, bireyi tanıma ve psikolojik danışmadır.
Karşılaşılan güçlükler	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun çalışma ortamlarının olmaması, uygulamaları sağlayacak politikaların olmaması, psikolojik danışma oturumlarında kullanılacak materyallerin eksikliği, iş yükünün fazla olması, eğitilmiş psikolojik danışmanların eksik olması, öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik olumsuz tutumlara sahip olması, velilerin iş birliği içerisinde olmaması, okul psikolojik danışmanlarının gizlilik ilkesine riayet etmemesidir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aile, öğretmen ve yönetici desteğinin olmayışı, okul psikolojik danışmanlarının başka okullarda görevlendirilmesi ve öğrenci sayısının fazla olmasıdır. • Günümüzde hala her okulda bir okul psikolojik danışmanının olmamasıdır.

Araştırmada Kenya'da ve Türkiye'de okul psikolojik danışmanlığının tarihsel gelişimi, okul psikolojik danışmanları, okul psikolojik danışmanlarının görevleri ve güncel konular ile okul psikolojik danışmanlarının karşılaştıkları güçlükler ayrıntılı olarak incelenmiştir. Gerçekleştirilen

bu inceleme sonucunda hem Kenya’da hem de Türkiye’de psikolojik danışma mesleğinin odağında insan olduğundan ve insanların ihtiyaçlarına göre sürecin şekillendiğinden söz edilebilir.

1970’lerin başında Kenya Eğitim Bakanlığı, bünyesinde bir rehberlik ve danışmanlık birimi kurularak okullarda psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyacı, resmen tanınmıştır (Wambu & Fisher, 2015). Kenya Millî Eğitim Bakanlığı, 1971 yılında lise mezunlarına iş bulmaları konusunda kariyer rehberliği sunma amacıyla psikolojik danışma ve rehberlik birimini kurmuştur (Irungu & Wamocho, 2010). Türkiye’de ise psikolojik danışma ve rehberlik alanında ilk adımlar, 1950-1956 yılları arasında atılmıştır, 1957-1969 yılları arasında oluşturma çabaları olmuştur, 1970-1981 yılları arasında okullarda psikolojik danışma ve rehberlik servisleri oluşturulmuştur (Doğan, 2000; akt. Korkut-Mızıkacı, 2008). Bu bilgiler ışığında öncelikle mesleğin şekillenmesinde resmi kanalların oldukça önemli olduğu görülmektedir. Türkiye’de okul psikolojik danışma hizmetlerinin sunulmasının, Kenya’dan daha önceki yıllara dayandığı söylenebilir.

Kenya’da psikolojik danışmanlığın bir meslek olarak resmi bir bağlamı vardır; ancak resmi olarak psikolojik danışmanlığın yabancı bir ideoloji olduğu söylenebilir. Kenya’da okul psikolojik danışmanlığı kimlik arayışında olan yeni bir meslektir ve hala okul psikolojik danışmanı unvanı resmen kabul edilmemiştir. Türkiye’de de benzer sorun günümüze kadar devam etmekteyken 2020 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan yönetmelik ile okullarda çalışan psikolojik danışma ve rehberlik alan mezunları psikolojik danışman unvanını nihayet kullanabilmişlerdir (MEB, 2020). Bu, meslek ve mesleğin sunumuyla ilgili önemli bir kazanım olarak görünmektedir.

Kenya’da okullarda çalışan psikolojik danışmanların yanı sıra kıdemli öğretmenler, müdür yardımcıları, bazı bölgelerde din görevlileri psikolojik danışman olarak görevlendirilmiştir ve bu kişilerin eğitimleriyle, nitelikleriyle ilgilenilmemiştir (Atieno-Okech & Kimemia, 2012; Eze ve diğ., 2017). Türkiye’de ise 1996 yılından itibaren okullarda çalışmak üzere okul psikolojik danışmanları yetiştirilmesi gerektiği kararlaştırılsa da geçtiğimiz yıllara kadar pek çok kez alan dışı (sosyoloji, felsefe, eğitim programları vb.) bölüm mezunları okullarda psikolojik danışman kadrosuna atanmışlardır (Stockton & Yerin-Güneri, 2009; Yalçın, 2006). Bu durumun ise mesleğin yürütülmesinde bazı güçlüklerle sebebiyet verebileceği düşünülmektedir. Çünkü okullarda psikolojik danışma hizmetleri, öğretim ve yönetimden sistemlerden ayrı (psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin öğretme ve yönetme amacı yoktur); fakat bu sistemlere paralel faaliyet göstermektedir (psikolojik danışma ve rehberlik bilimi ışığında öğrencilerin kişisel-sosyal,

akademik ve kariyer alanlarında gelişmeleri için faaliyetler yürütür). Bu bağlamda disiplinden de ayrılmaktadır. Nitekim Wambeti & Mwenda (2016), Kenya’da gerçekleştirdikleri araştırmada öğrencilerin psikolojik danışmanlardan korkmasının ve psikolojik danışma ve rehberlik servisinin yalnızca disiplinsiz öğrencilere yönelik olduğu algısı gibi nedenlerden ötürü öğrencilerin okullarda psikolojik danışma ve rehberlik servisinden yararlanamadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Okullarda gerçekleştirilen okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine bakıldığında ise hem Kenya’da hem de Türkiye’de öğrencilerin yaşam boyu karşılaşacakları akademik, kariyer ve kişisel/sosyal sorunlarına odaklanılarak yardım sunulduğu ve bu çalışmalarını gerçekleştirirken işbirlikçi ilişkiler kurularak öğrenci dışındaki (yöneticiler, öğretmenler, veliler vb.) kişilerin de sürece dâhil edilmeye çalışıldığı görülmektedir (Chog, Tanui & Ndegwa, 2002; Owino, 2014; Sezer, Çırak & Yıldırım, 2018; Tagay & Savi-Çakar, 2017; Yüksel-Şahin, 2016; Wambeti & Mwenda, 2016). Ayrıca Kenya’da HIV, AIDS, çeşitli salgın hastalıklar ve bu hastalıklara bağlı ölümlerin yoğun olduğu ve bunun bir sonucu olarak okullarda çalışan psikolojik danışmanların bu sorunlarla ilgili çalışmalarının da olduğu görülmüştür (Kyalo & Ochanga, 2011).

Son olarak hem Kenya’da hem de Türkiye’de gerçekleştirilen araştırmalarda psikolojik danışmanların sayısının az; iş yükünün fazla olması nedeniyle psikolojik danışma hizmetine zaman ayıramadığı (Ajowi & Simatwa, 2010; Eren-Gümüş, 2018), zaman zaman yöneticilerin, velilerin ve öğretmenlerin iş birliği içerisinde olmadığı görülmüştür (Chog, Tanui & Ndegwa, 2002; Tuzgöl-Dost, 2020). Ayrıca, yine her iki ülkede de alan dışı kişilerin okullarda psikolojik danışman kadrolarında çalıştığı tespit edilmiştir. Tüm bu durumların okul psikolojik danışma hizmetlerinin etkililiğini ve verimini olumsuz yönde etkileyerek hizmet kalitesini düşürdüğü ortaya konulmuştur (Atieno-Okech & Kimemia, 2012; Eze ve diğ., 2017; Stockton & Yerin-Güneri, 2009; Yalçın, 2006).

Bu araştırmada okul psikolojik danışmanlarının karşılaştığı güçlükler bakıldığında iş birliğinin önemli bir konu olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öncelikle okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma ve rehberlik servisinin işleyişi ve hizmetlerin sunumuyla ilgili velileri, öğrencileri ve okul personellerini bilgilendirmesi; sonrasında ise yürütülen hizmetler konusunda iş birliği konusunda talepte bulunması önemlidir. Bu bağlamda “hesap verebilirlik” ilkesi gereğince de yapılan çalışmaların gizliliğe riayet edilerek raporlaştırılması ve sunulması etkili olabilir. Bir diğer güçlük ise öğrenci sayılarının fazla olması ve her okulda bir okul psikolojik danışmanının

olmamasıdır. Bu bağlamda her okula bir psikolojik danışmanın atanması ve psikolojik danışmanın ilgileneceği öğrenci sayısı azaltılabilir. Psikolojik danışma hizmetlerinin etkililiği ve ulaşılabilirliği için bu konunun önemli olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında hem Kenya'daki hem de Türkiye'deki lisans ve lisansüstü programlara bakıldığında ise okul psikolojik danışmanlığına ilişkin alt uzmanlık alanı olmadığı görülmektedir. Makalenin başlangıcında da söz edildiği gibi psikolojik danışma mesleği Amerika'da ortaya çıkan ve sistemleşen bir yapıdır. Amerika'daki okul psikolojik danışmanlarına bakıldığında okul psikolojik danışmanlığı uzmanlık alanında minimum yüksek lisans derecesine sahip profesyoneller oldukları görülmektedir (ASCA, 2020). Bu bağlamda okullarda verilecek psikolojik danışma hizmetlerinin yetkinleşmesi için psikolojik danışma ve rehberlik mezunlarının lisansüstü eğitim alabileceği okul psikolojik danışmanlığı alt uzmanlık alanlarının yapılandırılması önemli olabilir.

Bu araştırmada okul psikolojik danışmanlığı bağlamında sadece Kenya ve Türkiye örnekleri incelenmiştir. Okul psikolojik danışmanlığının başka ülkelerde nasıl yapılandığını incelemenin alan yazına bir ölçüde de olsa katkı sunacağı düşünülmektedir. Yine farklı ülkeleri bu bağlamda incelemenin, okul psikolojik danışmanlığı konusunda nerede bulunduğu, nereye gidildiği ve nerede olunması gerektiği ile ilgili farklı bir perspektif kazandırabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca bu araştırma ile yalnızca okul psikolojik danışmanlığı bağlamında Kenya ve Türkiye örnekleri incelenmiştir. Psikolojik danışmanlığının diğer alt uzmanlık alanlarının (ruh sağlığı psikolojik danışmanlığı, çift/evlilik ve aile danışmanlığı, kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehabilitasyon psikolojik danışmanlığı) benzer şekilde incelenmesinin de önemli olacağı düşünülmektedir (Yüksel-Şahin, 2022). Yine bu araştırmada hem Kenya'da hem Türkiye'de okul psikolojik danışmanlığı eğitiminin lisansüstü düzeyde verilmediği görülmüştür. Bu kapsamda okulda çalışan psikolojik danışmanların okul psikolojik danışmanlığı konusunda uzmanlaşmalarının mesleki yaşantılarına etkilerinin incelenmesinin alan yazına önemli katkılar sunabileceği düşünülmektedir.

Son olarak bu araştırma sonucuna göre her iki ülkede de psikolojik danışmanların görevlerinin/çalıştıkları konuların ve karşılaştıkları güçlüklerin araştırmalarla ortaya konulduğu görülmektedir. Psikolojik danışman eğitiminde ve okullarda psikolojik danışma hizmetlerini yürütmede tüm bu bilimsel bilgilerin dikkate alınmasının önemli olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Ajowi, J. O., & Simatwa, E. M. (2010). The role of guidance and counseling in promoting student discipline in secondary schools in Kenya: A case study of Kisumu district. *Educational Research and Reviews*, 5(5), 263-272.
- Akkoyun, F. (1995). PDR'de unvan ve program sorunu: Bir inceleme ve öneriler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(6), 1-21.
- American School Counselor Association. (2020). *The role of the school counselor: who are school counselors?* Erişim adresi (27 Mart 2023): <https://schoolcounselor.org/getmedia/ee8b2e1b-d021-4575-982c-c84402cb2cd2/Role-Statement.pdf>
- Aslan, A. M., & Güven, M. (2019). Okul psikolojik danışmanlarının ailelerle yürüttükleri konsültasyon çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(52), 109-148.
- Atieno-Okech, J. E. (2012). A multidimensional assessment of children in conflictual contexts: the case of Kenya. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 34(4), 331-348. doi: [10.1007/s10447-012-9166-4](https://doi.org/10.1007/s10447-012-9166-4)
- Atieno-Okech, J. E., & Kimemia, M. (2012). Professional counseling in Kenya: History, current status, and future trends. *Journal of Counseling & Development*, 90(1), 107-112. doi: [10.1111/j.1556-6676.2012.00015.x](https://doi.org/10.1111/j.1556-6676.2012.00015.x)
- Carey, J. C., Fan, K. Y., He, L., & Jin, Y. Y. (2020). Five dimensions of school-based counseling practice: Factor analysis identification using the international survey of school counselors' activities. *Journal of School-based Counseling Policy and Evaluation*, 2(1), 4-21. doi: [10.25774/0rpq-0v54](https://doi.org/10.25774/0rpq-0v54)
- Chog, J., Tanui, E., & Ndegwa, L. (2011, October). Challenges facing guidance and counseling teachers in secondary schools in Kenya: A case study of Nandi North District. Paper presented at *Kabarak University First International Conference*, Nakuru, Kenya. Erişim adresi (27 Mart 2023): https://www.researchgate.net/profile/Godfrey_Onyango/publication/312125751_Utilization_of_Research_finding_for_sustainable_management_of_Lake_Naivasha_Basin_its_on_conference_proceeding_page_185/links/5870909508ae8fce491df6d8/Utilization-of-Research-finding-for-sustainable-management-of-Lake-Naivasha-Basin-its-on-conference-proceeding-page-185.pdf#page=87
- Doğan, S. (2000). The historical development of counseling in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 22(1), 57-67.
- Eren-Gümüş, A. (2018). Okul psikolojik danışmanlarının rollerine ilişkin okul yöneticilerinin algıları: Bir karma yöntem araştırması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 151-168. doi: [10.17860/mersinefd.326684](https://doi.org/10.17860/mersinefd.326684)
- Eze, C., Selvam, S. G., Adibo, J., Selepe, M., & Ramaboea, S. M. (2017). Policy and challenges of contextualization for school-based counselling in countries in eastern and southern Africa. J.

- C. Carey ve diğ. (Yay. haz.), *International handbook for policy research on school-based counseling* içinde (s. 255-278). Springer. doi: 10.1007/978-3-319-58179-8_17
- Goodrich, K. M., Hrovat, A., & Luke, M. (2014). Professional identity, practice, and development of Kenyan teacher-counsellors: An ethnography. *Journal of Counselor Leadership and Advocacy*, 1(1), 44-66. doi: 10.1080/2326716X.2014.886976
- Hernández, T. J., & Seem, S. R. (2004). A safe school climate: A systemic approach and the school counselor. *Professional School Counseling*, 7(4), 256-262.
- Irungu, M. W., & Wamocho, F. I. (2010). Analysis of guidance and counseling program at Thika High School for the Blind, Kenya. *The Journal of International Association of Special Education*, 11(1), 86-91.
- Işık, Ş., Çarkıt, E., & Aslan, A. M. okul psikolojik danışmanlarının hesap verebilirlik uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. doi: 10.16986/HUJE.2019056111
- Kenya Ministry of Education. (2023). *Directorate of field and other services*. Erişim adresi (03 Mart 2023): <https://www.education.go.ke/index.php/about-us/state-departments/education/field-and-other-services>
- Kalender B., & Kul, A. (2022). Okul psikolojik danışmanı bulunmayan ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin görüşleri. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 1-21.
- Korkut, F., & Mızıkacı, F. (2008). Avrupa Birliği, Bologna süreci ve Türkiye’de psikolojik danışman eğitimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 53(53), 99-122.
- Korkut-Owen, F., & Owen, D. W. (2008). Okul psikolojik danışmanlarının rol ve işlevleri: Yöneticiler ve psikolojik danışmanların görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 207-221.
- Kyalo, P. M., & Ochanga, M. A. (2011). An evaluation of appropriateness of bereavement counseling in secondary schools in Mumias District of Kenya. *African Journal of Education and Technology*, 1(2), 14-30.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. (2017). *Okul psikolojik danışmanı seviye 7*. Erişim adresi (07 Mart 2023): https://portal.myk.gov.tr/index.php?option=com_meslek_std_taslak&view=taslak_revizyon&task=indir&id=4&standart_id=3090
- Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. *Resmi Gazete* (Sayı: 31213). Erişim adresi (21 Mart 2023): http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/14231603_Rehberlik_ve_Psikolojik_DanYYma_Hizmetleri_Yonet_meliYi_2.pdf
- Moyer, M. (2011). Effects of non-guidance activities, supervision, and student-to-counselor ratios on school counselor burnout. *Journal of School Counseling*, 9(5), 1-31.

- Nyutu, P. N., & Gysbers, N. C. (2008). Assessing the counselling needs of high school students in Kenya. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 8(2), 83-94. doi: [10.1007/s10775-008-9140-1](https://doi.org/10.1007/s10775-008-9140-1)
- Owino, E. A. (2014). An exploration of nature of guidance and counseling services in selected secondary schools in Eldoret municipality, Kenya. *Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies*, 5(1), 65-72.
- Özgüven, E. (1999). Ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinin dünü ve bugünü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 4-15.
- Özyürek, R. (2010). Psikolojik danışma ve rehberlik lisans programı öğrencilerinin yaptıkları okul psikolojik danışmanlığıyla ilgili uygulamaların saptaması. *Eğitim ve Bilim*, 35(156).
- Parmaksız, İ., & Gök, A. (2018). Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaştıkları güçlükler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (47), 247-265.
- Poyraz, C. (2006). Türkiye'deki rehberlik hizmetlerinin tarihsel gelişimi. *Hayef Journal of Education*, 3(2), 187-209.
- Ruttoh, M. J. K. (2015). Planning and implementation of guidance and counseling activities in secondary schools: A case of kamariny division of Keiyo district, Kenya. *Journal of Education and Practice*, 6(5), 1-4.
- Sezer, Ö., Çırak, Y., & Yıldırım, O. (2018). Yatılı ve taşınmalı eğitim veren bir okuldaki öğrenci sorunları ve sunulan okul psikolojik danışmanlık hizmetleri. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 1-30.
- Stockton, R., & Yerin-Güneri, O. (2011). Counseling in Turkey: An evolving field. *Journal of Counseling & Development*, 89(1), 98-104.
- Tagay, Ö., & Savi-Çakar, F. (2017). Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin okul psikolojik danışmanlarının görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1168-1186.
- Tuzgöl-Dost, M. (2020). Okul psikolojik danışmanlarına göre ilkokullardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin durumu ve sorunları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 1673-1690.
- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği. (2011). *Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar için etik kurallar* (8. bs.). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği. Erişim adresi (27 Mart 2023): https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/44163/mod_resource/content/0/PDR%20Etik.pdf

- Wambeti, N. S., & Mwenda, K. J. (2016). Rethinking school guidance and counseling in Kenya: Addressing student needs effectively in secondary schools. *International Journal of Education and Research* 4(12), 253-264.
- Wambu, G. W., & Fisher, T. A. (2015). School guidance and counseling in Kenya: historical development, current status, and future prospects. *Journal of Education and practice*, 6(11), 93-102.
- Wambu, G. W., & Wickman, S. A. (2016). School counselor preparation in kenya: do Kenyan school counselors feel adequately prepared to perform their roles?. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 38(1), 12-27. doi: [10.1007/s10447-015-9253-4](https://doi.org/10.1007/s10447-015-9253-4)
- Wamocho, F. I., Karugu, G. K., & Nwoye, A. (2008). Development of a guidance programme for students with special educational needs in Kenya: a study on personal orientation. *British Journal of Special Education*, 35(4), 221-229.
- Wango, G. M. (2006). *Policy and practice in guidance and counselling in secondary schools in Kenya*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Birmingham University, İngiltere.
- Yalçın, İ. (2006). Yirmibirinci yüzyılda psikolojik danışman. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 117-133.
- Yüksek Öğretim Kurulu. (2024). *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık programı bulunan tüm üniversiteler*. Erişim adresi (27 Ocak 2024): <http://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10172>
- Yüksel-Şahin, F. (2008). Ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-26.
- Yüksel-Şahin, F. (2016). School counselors'assessment of the psychological counseling and guidance services they offer at their schools. *Kastamonu Education Journal*, 24(1), 281-298.
- Yüksel-Şahin, F. (2022). *Psikolojik danışmanlar için el kitabı* (5. bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Teşekkür-Destek Beyanı

Bu çalışmayı gerçekleştirecek perspektifi sunan ve doktora dersinde bu konuyu gündeme alan hocam Sayın Prof. Dr. Fulya YÜKSEL ŞAHİN'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Geniş vizyonuyla yolumu aydınlatıp, araştırmacı kimliğimi geliştirmede katkılar sunduğu için kendisine minnettarım.

Extended Abstract

Introduction

School counseling is one of the sub-specialties of the counseling profession. School counseling has an important role in the school system. The aim of school counseling services is to assist students in developing healthily in personal, emotional, vocational, and social areas. These services are provided within a specific system. Examining the school counseling services conducted in Turkey in comparison with another country can provide more concrete information regarding the current state, progress, and necessary advancements in the field of school counseling.

This study aims to examine the field of school counseling in Kenya and Turkey. The choice of Kenya as the focus of this study can be explained by several reasons. Firstly, after gaining independence from the United Kingdom, Kenya initiated efforts in the field of counseling. At this point, it's worth noting that Kenya remained under the influence of the United Kingdom for many years until gaining independence. It is thought that this influence could have repercussions on the education system. Additionally, both the United Kingdom and the United States have English as their native language. In Kenya, English is also an official language. Language is a significant representation of culture. Therefore, the influence of the United Kingdom and the United States on Kenya's education system may be reflected in both language and cultural aspects. The profession of counseling originated in the United States and has been structured within the education system. In this context, it is believed that the school counseling system in Kenya will be significantly influenced by the United States. However, Kenya is situated on a different continent than Turkey, with distinct ethnic, cultural, and socio-economic structures. Therefore, considering Kenya may provide a different perspective on the situation. Additionally, in both countries, a significant majority of the population consists of individuals of school age. The substantial size of the school-age population is believed to influence decisions in education and health systems within state policies. Therefore, considering the decisions in state policies in the context of counseling and guidance becomes crucial at this point. Furthermore, another important factor for conducting the research is the relatively short duration of 8-14 years between the official decisions related to counseling and guidance services in both countries. Considering all these reasons, it is desired to examine the concrete impacts and studies in the field of school counseling by jointly considering both countries.

Purpose

This study aims to address the topics of school counseling in Turkey and Kenya, intending to understand the organization, inclusiveness, competencies of school counselors, and the ongoing positive, negative, and improvable aspects of counseling services provided in schools. Within this scope, the historical development of school counseling in Kenya and then in Turkey has been examined, along with school counselors, their duties, current issues, and the challenges they face.

Discussion and Results

In the research, the historical development of school counseling in Kenya and Turkey, school counselors, their duties, current issues, and the challenges faced by school counselors have been examined in detail. As a result of this examination, it can be stated that in both Kenya and Turkey, the focus of the profession of counseling is on individuals, and the process is shaped according to the needs of individuals.

The research findings indicate that school counseling in Turkey commenced approximately 15 years earlier than in Kenya. In the early 1970s, the Kenyan Ministry of Education formally recognized the need for counseling and guidance in schools by establishing a counseling and guidance unit (Wambu & Fisher, 2015). The Kenyan Ministry of National Education, with the aim of providing career guidance for high school graduates, established the counseling and guidance unit in 1971 (Irungu & Wamocho, 2010). In Turkey, the initial steps in the field of counseling and guidance were taken between 1950 and 1956, followed by efforts to establish the field from 1957 to 1969, and the creation of psychological counseling and guidance services in schools between 1970 and 1981 (Doğan, 2000; cited in Korkut-Mızıkacı, 2008). Considering this information, it is evident that official channels played a crucial role in shaping the profession. It can be said that the provision of school counseling services in Turkey dates to earlier years compared to Kenya.

The title of counselor has not been officially recognized in Kenya, whereas it has been observed to be acknowledged in Turkey. In Kenya, counseling has an official context as a profession; however, it can be said that counseling is officially considered a foreign ideology. School counseling is a relatively new profession in Kenya, undergoing an identity search, and the title of school counselor has not been officially recognized. Similar challenges persisted in Turkey until 2020, when a

regulation issued by the Ministry of National Education finally allowed graduates in the field of counseling and guidance working in schools to use the title "psychological counselor" (MEB, 2020). This appears to be a significant achievement concerning the recognition and presentation of the profession.

In both countries, the duties and responsibilities of school counselors are related to students' academic, career, and personal-social development areas. During the conduct of the studies, collaborative relationships are established, and individuals outside the student body (such as administrators, teachers, parents, etc.) are included in the process (Chog, et al., 2002; Owino, 2014; Sezer et. al., 2018; Tagay & Savi-Çakar, 2017; Yüksel-Şahin, 2016; Wambeti & Mwenda, 2016). However, there are points of differentiation in the implementation and delivery of these services.

Finally, in research conducted in both Kenya and Turkey, it has been observed that the number of counselors is insufficient, and due to the heavy workload, adequate time cannot be allocated to counseling services (Ajowi & Simatwa, 2010; Eren-Gümüş, 2018). Moreover, occasional lack of collaboration among administrators, parents, and teachers has been noted (Chog et. al., 2002; Tuzgöl-Dost, 2020). Additionally, it has been identified that non-professionals work in counseling positions in schools in both countries.

TEŞEKKÜR-DESTEK BEYANI: Bu çalışmayı gerçekleştirecek perspektifi sunan ve doktora dersinde bu konuyu gündeme alan hocam Sayın Prof. Dr. Fulya YÜKSEL ŞAHİN'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Geniş vizyonuyla yolumu aydınlatıp, araştırmacı kimliğimi geliştirmede katkılar sunduğu için kendisine minnettarım.

ETİK BEYAN: 'Okul Psikolojik Danışmanlığı: Kenya ve Türkiye Örneği' başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuştur; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülmediğinden, insan ve hayvanlar deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılmadığından, kişisel verilerin korunmasını gerektirecek bir durum oluşturmadığından, fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine uyulması gereken bir durum olmadığından etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan ederim. Bu nedenle bu çalışma için etik kurul izni alınmamıştır. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim

Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun sorumlu yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.